

Title	Türkçe Öğrenen Japonların Miktar Belirteçleri İle İlgili Yaptıkları Hatalar Hakkında Düşünceler
Author(s)	Dirik, Seval
Citation	外国語教育のフロンティア. 2020, 3, p. 285-290
Version Type	VoR
URL	https://doi.org/10.18910/75641
rights	
Note	

The University of Osaka Institutional Knowledge Archive : OUKA

<https://ir.library.osaka-u.ac.jp/>

The University of Osaka

Türkçe Öğrenen Japonların Miktar Belirteçleri İle İlgili Yaptıkları Hatalar Hakkında Düşünceler

日本人トルコ語学習者に見られるトルコ語の数量詞の誤用についての一考察

DİRİK, Seval

要約

トルコ語では数量詞の *çok*, *pek*, *az*, *biraz*, *birçok* などは名詞を修飾する形容詞的な用法がある一方で、動詞を修飾する副詞的な用法もある。日本人学習者がトルコ語の数量詞を使用する際、頻繁な誤用が目立つ。現在大阪大学外国学部トルコ語専攻の教材である *Yeni Hitit* では数量詞の機能や使用方法に関して、十分に扱われておらず、日本語で書かれているトルコ語文法書でも数量詞の使用条件について詳しく述べられていないということも日本人学習者の数量詞の習得にとって大きな難点である。

本稿ではトルコ語の量や程度を表す数量詞 *pek*、*çok* などの機能や使用条件について述べつつ、日本人トルコ語学習者に頻繁に見られる誤用を提示し、外国語としてのトルコ語教育の立場から数量詞の導入方法や A1/A2 レベルでの数量詞における誤用を減少させる方法について考察する。

キーワード：数量詞、トルコ語誤用、数量詞の指導

Özet

Türkçede *çok*, *pek*, *az*, *biraz*, *birçok* gibi miktar belirteçleri isimlerin ve fiillerin önüne gelir ve cümlede azlık-çokluk ifade eder. Türkçe öğrenen Japon öğrenciler bu belirteçlerin anlamlarını doğru anlamakta ve kullanımlarını doğru yapmakta sorunlar yaşamaktadır. Osaka Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Türkçe bölümünde, Türkçe eğitimi için Tömer'e ait *Yeni Hitit* kitapları kullanılmaktadır ancak bu belirteçler hakkında açıklayıcı bilgi bu kitaplarda da yeterince yer almamaktadır. Japonlar için hazırlanmış Türkçe dilbilgisi kitaplarına baktığımızda da yine aynı şekilde miktar belirteçlerinin kullanımına dair yeterli açıklamaya rastlanmamaktadır. Bu da Türkçe öğrenen Japon öğrenciler için kaynak yetersizliğinden kaynaklı öğrenme sorunlarına sebep olmaktadır.

Bu çalışmada Türkçede miktar belirteci olarak kullanılan bazı sözcüklerin kullanım şekli ve işlevlerine değinilecek olup, özellikle Japon öğrencilerin bu konuda sıkça yaptıkları hatalar üzerinde durularak, yabancılara Türkçe eğitiminde bu hataların nasıl azaltılacağına dair görüş belirtilecektir.

Anahtar Kelimeler: Miktar belirteçleri, Türkçe hatalar, miktar belirteçlerinin öğretimi

1. Giriş

Türkçe’de belirteçler veya zarflar Turan’a göre fonksiyon bakımından sıfatları, diğer zarfları, fiilleri, fiilimsileri ve cümleleri açıklayan, belirten, anlamlarını genişleten veya daraltan kelime veya kelime grupları olarak açıklanmıştır (Turan 1998:302). Semantik açıdan ise açıkladığı kelime sınıflarına zaman, şart, yer/yön, tarz/benzerlik, amaç/sebeup/sonuç, derece/azlık/çokluk, cevap/red/tasvip/ bakımlarından anlam belirginliği kazandırdığı belirtilmiştir (Turan 1998:303).

Türkçede sözcük türleri içerisinde belirteçler diğer konulara nazaran üzerinde en az durulan ve fonksiyon, yapı ve anlam açısından başka diller ile karşılaştırmalı olarak ele alınması gereken konulardan biridir (Turan 1998). Belirteç türlerinden miktar belirteçleri kelime kullanımı olarak ölçü belirteçleri, miktar zarfları, azlık-çokluk zarfları gibi değişik şekillerde adlandırılmasına rağmen içerik olarak aynı anlamı ifade eder. Miktar belirteçleri, cümle içerisinde önüne gelen isim, sıfat, fiilin azlık-çokluk yani miktar açısından şiddetini, derecesini belirten belirteç çeşitleridir.

Türkçe dilbilgisi kitaplarında genellikle *az, çok, pek, fazla, biraz, birçok, pek çok, pek az, hep, en, kadar, daha* gibi kelimeler gösterilmektedir ancak kelimelerin kullanım şekillerine yönelik pek açıklama bulunmamaktadır (bk. Hengirmen 2007, Ergin 2013). Özellikle yabancılar için hazırlanmış kitaplara baktığımızda yine bu gibi miktar belirteçlerinin kullanımlarına dair yeterli açıklama yoktur. Osaka Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Türkçe Bölümü öğrencilerinin kullanmakta olduğu Ankara Üniversitesi Tömer Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe ders kitabında da miktar belirteçlerine değinilmemiştir. Bu durum yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Japonlar için büyük bir sorun olup, öğrencileri kelime anlamlarını doğru idrak edememeye ve kullanım özelliklerinin bilinmemesinden kaynaklı hata yapmalarına sevk ettiği gözlenmiştir.

Bu çalışmada Japon öğrencilerin en çok yaptıkları hatalar gösterilecek ve bu hatalara dayanarak sık kullanılan miktar belirteçlerinin işlev ve kullanım şekilleri açıklanmaya çalışılacaktır. Alanyazında miktar belirteçleri ve kullanım alanlarına yönelik çalışmaların yetersiz olması ve Türkçe öğrenen yabancıların bu belirteçleri öğrenmede yaşadıkları sorunların bilinmemesi, bu konunun bundan sonraki çalışmalar için ufak bir başlangıç niteliğinde ele alınması beklenmektedir.

2. Türkçe’de Miktar Belirteçleri

Belirteçler içerisinde azlık çokluk zarfları yani miktar belirteçleri ile ilgili yapılan çalışmalara değinecek olursak, öncelikle dilbilgisi kitaplarında fiilleri miktar bakımından sınırlandıran ya da derecelendiren; fiilin, sıfatın, zarfın miktarlarını da bildiren kavramlar olduğu vurgulanır. Tipik dilbilgisi kitaplarında miktar zarfları ile ilgili fiile ‘ne kadar’ sorusunun sorulmasıyla cümle

içerisinde cevap bulur şeklindeki açıklamalar mevcuttur. Örneğin, ‘*Osaka’da çok eğlendiniz mi?*’ cümlesinde “eğlenmek” eylemine “ne kadar” sorusu sorulduğunda “çok” cevabı gelir ve bu eylemin miktarını bildirir şeklinde açıklamalar görülmektedir.

Şen’in çalışmasında ele alınan miktar zarfları sıfat, zarf ve fiillerin önüne gelerek görev ve anlam bakımından üstünlük, en üstünlük ve aşırılık fonksiyonlarında miktar ve derece bildiren kelimeler olduğu belirtilmiş olup, dilimizde *az, biraz, birçok, çok, fazla, pek çok, fevkalade* vs. kelimeler yanında *acayip, inanılmaz, korkunç, müthiş* gibi kelimeler de miktar zarfı olarak aşırılık fonksiyonunda ‘çok fazla’ manasını ifade etmektedir (Şen 2010:118).

Doyuran ve Biray’ın çalışmasında miktar zarfları ‘bir sıfatın, fiilin veya fiilimsilerin veya başka bir zarfın anlamını azlık-çokluk bakımından belirleyen zarflardır: çok, fazla, pek çok, hep, kısmen, daha, eksik, vb.’ şeklinde açıklanmaktadır (Doyuran ve Biray 2015).

Demir ise çalışmasında belirteçleri tamlayıcılar olarak tasnif etmiş ve tanımlamıştır (Demir 2003:418). ‘*Tamlayıcılar yüklemde bildirilen eylemin yerini, yönünü, zamanını, süresini, miktarını, derecesini, sebebini, gerçekleşme şartını, kiminle veya neyle gerçekleştirildiğini, belirtmek amacıyla kullanılan öğelerdir. Tamlayıcılara cümlede kullanılış amacına göre isim verilir. Bu tamlayıcıları doğru isimlendirebilmek için cümledeki anlamına ve ne maksatla kullandığına bakmak gerekir. Yükleme çeşitli sorular sormak bizi yanıltabilir*’ (Demir 2003:418). Miktar belirteci yerine ise miktar tamlayıcısı sözü kullanılmakta olup, yüklemde bildirilen eylemin miktarını, şiddet ve derecesini belirtmek amacıyla kullanılan öğeye verilen isim olduğu açıklanmıştır (Demir 2003:420).

3. Miktar Belirteçlerinin Öğretimi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel seviyede kelime düzeyinde öğretilen dilbilgisel kavramların içerisinde miktar belirteçleri bulunmamaktadır. Ders esnasında öğretmenin insiyatifine ya da öğrencinin kendi çabasıyla algılamasına bırakılmış bir konu olduğu düşünülmektedir. Osaka Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Türkçe Bölümü öğrencilerinin Türkçe’yi alan dili olarak çalıştığını düşünürsek, kelime bazında öğrenileceği tahmin edilen basit belirteçlerin ders konusu içerisinde ele alınması zaman alan bir durum olarak düşünülebilir. Ancak işin gerçeği böyle değildir. Dilbilgisi-çeviri yöntemiyle dil öğrenme eğilimi yüksek olan Japon öğrencilerin miktar belirteçlerini doğrudan kendi dillerine uyarlayarak kullanmaya çalıştıkları dikkat çekmektedir. Bu da öğrencilerin kelime bazında bu belirteçlerin anlamlarını, kullanım şekillerini anlamadıklarını ve tek başvuru kaynaklarının da sözlük olduğunu göstermektedir. Örneğin, A1/ A2 düzeyindeki Japon öğrencilerden şu cümleler sıklıkla duyulmaktadır:

1) Arkadaşımla çok biralar içtim.

2)Tatilde pek çok gezmedim.

Bu cümlelere baktığımızda öğrencinin ‘çok’ belirtecinin kelime anlamının çokluk olduğunu bildiği aşıkardır ancak İngilizce gibi miktarın belirtildiği isme çoğul eki getirerek çokluğu belirtmenin uygun olduğu sanılmaktadır. Aslında ‘çok’ belirtecinin önüne geldiği ismi tekil olarak kullanmamız gerektiği bilgisi ne kaynak kitaplar ne de temel dilbilgisi dersi sırasında öğretmen tarafından vurgulanarak öğrenciye ulaştırılmamıştır. Aynı şekilde ikinci cümleye bakınca, ‘pek çok’ belirtecinin ‘fazla’ anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. Ve öğrenci cümleye fazla anlamını katmak için ‘pek çok’ şeklinde pekiştirerek kullanmayı tercih etmiştir. Öyleyse bu noktada şu soru sorulmalıdır: bu ve bunlar gibi miktar belirteçlerinin anlamlarını ve kullanım şekillerini derste zaman ayırarak öğretmeli miyiz yoksa cümle içerisinde basitçe üzerinden geçmeli miyiz? Bu tip hataların en başta A1 ve A2 seviyesinde önlenmediği ya da bunlara karşı tedbir alınmadığı takdirde A2 ve üstü seviyelerde öğrenciler Türkçe’yi aktif kullanmaya başladığında iletişim sorunları çıkacak ve hatalı kullanımın düzeltilmesi daha da zorlaşacaktır. Bu sebeple erken seviyelerde bir ders saati de olsa bu konulara yer verip, belirteçlerin anlamlarıyla beraber kullanım şekilleri de öğretilmelidir. Örneğin, *çok, pek, pek çok, birçok, az, biraz, birkaç* gibi miktar belirteçlerini görev odaklı öğretim yöntemleri çerçevesinde uygulamalı olarak aşağıdaki önerilerde belirtildiği gibi derste işlenebilir.

Öğretim önerisi:

Sınıfa yapay sebze ve meyveler getirilir. Bir kutuya sebzeler diğer kutuya meyveler konur. Biri diğerine göre sayıca az olmalıdır. Örneğin sebzeler meyvelere göre azdır. Bu iki kutu içindekiler tek tek sayılır ve öğrencilere gösterilir. Daha sonra belirteçleri kullandıracak şekilde öğrencilerden, sebze meyve alması istenir. Öğrenciler ellerindeki sebze meyveleri ne miktarda yediğini anlatır.

Öğretmen: Sebze kutusunda 6 tane sebze var. Meyve kutusunda 10 meyve var. Sebze kutusunda az sebze var. Ben iki tane sebze yiyorum. Biraz sebze yiyorum. Ben sadece sabahları biraz yerim. Çünkü sebzeyi pek sevmem. Meyve kutusunda çok meyve var. Ben her gün kahvaltıda 10 tane meyve yiyorum. Pek çok meyve yiyorum. Japonya’da birçok insan kahvaltıda meyve yiyor. Sen çok meyve yiyor musun?

Öğrenci: Evet, ben de çok meyve yiyorum. / Hayır, ben pek meyve yemiyorum.

Öğretmen: Kutudan ne kadar sebze aldın?

Öğrenci: Kutudan birçok sebze aldım. Biraz meyve aldım.

Öğretmen: (İki üç tane meyveyi gösterip) Ben bir kaç meyve aldım.

Bu şekilde *az / biraz / birkaç sebzeler, çok / birçok / pek çok /meyveler* gibi kullanımların uygun olmadığı, bu belirteçlerin miktarı belirtilen ismin önüne geldiği zaman *az / biraz / birkaç sebze, çok / birçok / pek çok /meyve* gibi ismin mutlaka tekil olması gerektiği de derste önemle vurgulanmalıdır.

Ayrıca ‘pek çok’ belirtecinin çokluğu vurgu amacı taşıdığı da söylenerek ‘*Seni pek çok severim./ Pek çok insan okula bisikletle geliyor*’ gibi cümleler ile fiilden önce ya da ismi tekil kullanmak şartıyla isimden önce kullanılabileceği belirtilir.

4. Japon Öğrencilerin Sık Yaptığı Hatalar

Japon öğrencilerin, *çok birçok* gibi miktar zarflarını ya da *onlarca binlerce* gibi sayılarla anlatılabilecek kadar çokluğu niteleyen sayı adlarını çoğul eki ile kullanma eğilimi vardır. Aşağıdaki örneklerde bu gibi ismi niteleyen belirteçlerin çoğul eki ile yanlış kullanıldığı açıkça görülmektedir. En sık yapılan hata türü çokluk ve azlık bildiren belirteçlerin çoğul eki ile birlikte kullanılmasıdır.

- 3) Dün marketten çok ekmekler aldım. (- çok ekmek)
- 4) Bu evde çok insanlar yaşıyor. (-çok insan)
- 5) Sınıfta onlarca sandalyeler var. (onlarca sandalye)
- 6) Bugün birçok işlerim vardı. (-birçok işlem)
- 7) Birkaç öğrenciler piknik yapıyor. (-birkaç öğrenci)
- 8) Kitabın üstünde iki kalemler var. (iki kalem)
- 9) Biraz elmalar yedim. (biraz elma)

Çoğul eki ile bir arada kullanılması yanı sıra *pek* ve *pek çok* belirteçleri de mütemadiyen yanlış kullanılanlar arasında yer alır. Özellikle eylemden önce kullanıldıklarında Japon öğrencilerin genellikle *pek* yerine *pek çok* kullandığı görülmektedir. Aşağıdaki cümleler öğrencilerin ödevlerinden alınmıştır ve doğrusu her zaman ‘*pek*’dir. Olumsuz yüklem ile ‘*pek*’ bir araya geldiğinde vurgulanan anlam ayrıntısı miktarda azalma olduğudur.

- 10) *Ben Ayşe’yi pek çok tanımıyorum. (...pek tanımıyorum)
- 11) *Dolapta pek çok yiyecekler yok. (...pek yiyecek yok)
- 12) *Seyahate gittiğimizde hava yağışlıydı. Pek çok denize giremedim. (...pek denize giremedim.)

5. Sonuç

Sonuç olarak Türkçe bölümünde Türkçe öğrenen Japon öğrencilerin, kaynak kitap ve ders aktiviteleri ile miktar belirteçlerinin öğrenmesi gerekir. Başlangıç seviyesinde bu kelimelerin kullanım farkları dilbilgisi kuralları olarak öğretilmeli ve ders içinde uygulamalı biçimde tekrar edilmelidir. A1 ve A2 seviyesinde bu hatalar tespit edilip kısa süre içinde kelimenin doğru kullanışı ile öğrenci uyarılmalıdır. Bu tip kelime hatalarının tespiti ne kadar erken olursa, ilerleyen seviyelerde öğrencilerin iletişime yönelik dil becerileri de o kadar gelişmiş olur.

Sonraki çalışmalar için Japon öğrencilerin hatalarından yola çıkarak miktar belirteçlerinin yanı sıra diğer belirteçlerin de kullanımları , işlevleri ve başka diller ile karşılaştırılması

yapılabilir. Ayrıca belirteçlerin fiilden önce kullanıldığında ne gibi hatalar oluştuğu, sıfattan önce kullanıldığında ne gibi hatalar oluştuğu da merak uyandırmaktadır. Miktar belirteçlerinin önüne geldiği isimlerin çoğul ekiyle kullanılma eğilimi olmasına rağmen ‘Bunlar çok güzel meyve/ meyveler’ gibi belirteç+sıfat+isim gibi yapılarda ilk tercih edilen yapının hangisi olduğu da ilgi çekici bir konudur.

Kaynakça

Banguoğlu, Tahsin

2007 *Türkçe'nin Grameri*. Ankara:TDK

Demir, Celal

2003 Türkçe Öğretiminde Zarf Tümleçleri. *TÜBAR-XIII-*. Bahar. p.407-423

Doyuran, Levent ve Biray, Nergis

2015 Türkiye Türkçesi ve Kırgız Türkçesi'nde Zarf ve Zarf Tümleci. *Sosyal Bilimler Dergisi*. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi. Sayı 14. p.53-64

Ergin, Muharrem

2013 *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım

Gencan, Nejat Tahir

2001 *Dilbilgisi*. Türk Dilleri Araştırma/01. Ankara: Ayraç yayınevi

Şen, Mesut

2010 Miktar Zarfı Olarak Kullanılan Kelimelere Lenguistik Bir Bakış. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*. Cilt 2. p. 109-123

Turan, Fikret

1998 Türkçe'de Zarflar Üzerine, Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı, Ankara. p.301-307